

ŞİIRSEL METINLERLE ÇALIŞMADA SAHNE KONUŞMASI METODOLOJISI

Kokand Devlet Üniversitesi öğrencisi

Najmiddinova Sarvara

Bilimsel danışman: **Komilova Muştariybegim**

Özet: Bu bilimsel makalede sahne konuşması dersinde şiirsel metinlerle çalışma metodolojisinin kuramsal ve uygulamalı yönleri analiz edilmektedir. Şiirsel metinlerin ritmik yapısı, ahengi ve imgesel özellikleri, oyuncunun konuşma kültürünün şekillenmesinde önemli bir etken olarak ele alınmaktadır. Makalede, şiir metninin sahnede doğru ve etkileyici bir biçimde ifade edilmesinde nefes, ses, vurgu, duraklama ve tonlamanın rolü ayrıntılı olarak açıklanmaktadır. Ayrıca şiirsel eser üzerinde çalışma sürecinde oyuncunun içsel duygu dünyasını ve sanatsal düşünme yetisini geliştirmeye hizmet eden alıştırmalar ve metodik yaklaşımlar ele alınmaktadır. Araştırma sonuçları, sahne konuşmasının öğretim sürecinde şiirsel metinlerden etkili biçimde yararlanma olanaklarını genişletmeye yöneliktir. **Anahtar kelimeler:** sahne konuşması, şiirsel metin, oyunculuk sanatı, tonlama, ritim, ahenk, nefes, konuşma kültürü, sanatsal ifade.

Sahne konuşması, oyuncu yaratıcılığının temel bileşenlerinden biri olup seyirciyle doğrudan sanatsal-estetik bir bağ kurmada başlıca araç olarak kabul edilir. Özellikle şiirsel metinlerle çalışma süreci, sahne konuşmasında yüksek düzeyde ustalık, kuramsal bilgi ve uygulamaya dayalı beceriler gerektirir; çünkü şiir dili, düz yazıdan farklı olarak ritim, ölçü, uyak, ahenk ve imgesellik gibi karmaşık unsurları bünyesinde barındırır. Bu nedenle sahne konuşması dersinde şiirsel metinlerle çalışma metodolojisi ayrı bir bilimsel ve pedagojik önem taşımaktadır. Şiirsel metin üzerinde çalışma, öncelikle onun anlam ve içeriğinin derinlemesine kavranmasıyla başlar. Oyuncu, şiirin düşünsel yönünü, yazarın bakış açısını, lirizm düzeyini ve imgeler sistemini analiz etmeden onu sahnede tam anlamıyla yorumlayamaz. Bu süreçte metnin içsel müziği, ritmik yapısı ve duygusal gücü temel odak noktası olmalıdır. Sahne konuşması metodolojisinde şiirsel metni inceleme sürecinde önce

mantıksal çözümlleme, ardından duygusal ve seslendirmeye yönelik çalışma aşamaları büyük önem taşır. Şiirin etkili bir biçimde okunmasında nefes tekniği özel bir yer tutar; çünkü yanlış nefes kullanımı ritmin bozulmasına ve ahengin yapaylaşmasına yol açar.

Doğru diyafram nefesi, oyuncunun uzun dizeleri rahatça söylemesine, duraklamaları mantıklı biçimde yerleştirmesine ve konuşmayı akıcı sürdürmesine olanak tanır. Ses çalışmasında tını, güç ve esneklik önemlidir; şiirsel metnin içeriğine uygun ses rengini bulmak sahnedeki etki gücünü artırır. Tonlama ise şiirsel konuşmanın can damarıdır; çünkü karakterin içsel duyguları, ruh hâli ve yazarın düşüncesi seyirciye esas olarak tonlama aracılığıyla aktarılır. Sahne konuşması metodolojisinde vurgu ve duraklamaların bilinçli kullanımı, şiirsel metni yapay deklamasyondan korur. Her sözcük ve dizedeki mantıksal merkezlerin belirlenmesi, oyuncunun şiiri doğal ve inandırıcı biçimde yorumlamasını sağlar. Metodik yaklaşımda egzersizler sistemi önemli bir yer tutar; ritmik çalışmalar, sesi açmaya yönelik alıştırmalar, artikülasyonun geliştirilmesi ve duygusal imgelemi etkinleştirmeye yönelik görevler, şiirsel metinlerle çalışmanın verimliliğini artırır. Şiir üzerinde çalışma sürecinde, oyuncunun içsel yaşantıları ile dışsal ifadenin uyum içinde olması gerekir; çünkü yalnızca teknik mükemmellik, duygusal inandırıcılık olmadan sanatsal bir sonuç vermez. Bu açıdan sahne konuşması metodolojisi, oyuncunun psikolojik hazırlığıyla doğrudan bağlantılıdır ve hayal gücünün, duygusal belleğin ve yaratıcı düşüncenin geliştirilmesini de kapsar. Söz konusu metodolojinin bilimsel temellere dayalı olarak öğretilmesi, tiyatro ve sanat eğitimi sisteminde yüksek nitelikli yaratıcı bireylerin yetiştirilmesinde büyük önem taşır.¹ Sahne konuşması, oyuncu yaratıcılığının temel bileşenlerinden biri olup seyirciyle doğrudan sanatsal-estetik bir iletişim kurmada başlıca araç olarak kabul edilir. Özellikle şiirsel metinlerle çalışma süreci, sahne konuşmasında yüksek düzeyde ustalık, kuramsal bilgi ve uygulamaya yönelik beceriler gerektirir; çünkü şiir dili, düz yazıdan farklı olarak ritim, ölçü, uyak, ahenk ve imgesellik gibi karmaşık unsurları bünyesinde barındırır. Bu nedenle sahne konuşması dersinde şiirsel metinlerle

1. ¹ Stanislavski K.S. Oyuncunun kendisi üzerinde çalışması. Taşkent, Yangi Asr Avlodi, 2015. 56-S

çalışma metodolojisi ayrı bir bilimsel ve pedagojik önem kazanmaktadır. Şiirsel metin üzerinde çalışma, her şeyden önce onun anlam ve içeriğinin derinlemesine kavranmasıyla başlar. Oyuncu, şiirin düşünsel yönünü, yazarın tutumunu, lirizm düzeyini ve imgeler sistemini analiz etmeden onu sahnede tam anlamıyla yorumlayamaz. Bu süreçte metnin içsel müziği, ritmik yapısı ve duygusal gücü temel odak noktası olmalıdır. Sahne konuşması metodolojisinde şiirsel metni inceleme sürecinde önce mantıksal çözümleme, ardından duygusal ve seslendirmeye yönelik işleme aşamaları büyük önem taşır. Şiirin etkili bir biçimde okunmasında nefes tekniği özel bir yer tutar; çünkü yanlış nefes kullanımı ritmin bozulmasına ve ahengin yapaylaşmasına neden olur. Doğru diyafram nefesi, oyuncunun uzun dizeleri rahatça söylemesine, duraklamaları mantıksal biçimde yerleştirmesine ve konuşmayı akıcı bir şekilde sürdürmesine olanak tanır. Ses çalışmasında tını, güç ve esneklik büyük önem taşır; şiirsel metnin içeriğine uygun ses renginin bulunması sahnedeki etki gücünü artırır. Tonlama ise şiirsel konuşmanın ruhudur; çünkü karakterin içsel yaşantıları, psikolojik durumu ve yazarın düşüncesi seyirciye esas olarak tonlama aracılığıyla aktarılır. Sahne konuşması metodolojisinde vurgu ve duraklamaların bilinçli kullanımı, şiirsel metni yapay deklamasyondan korur. Her bir sözcük ve dizenin mantıksal merkezinin belirlenmesi, oyuncunun şiiri doğal ve inandırıcı bir biçimde yorumlamasına imkân sağlar. Metodik yaklaşımda egzersizler sistemi önemli bir yer tutar; ritmik çalışmalar, sesi açmaya yönelik alıştırma, artikülasyonun geliştirilmesi ve duygusal imgelemi etkinleştirmeye yönelik görevler, şiirsel metinlerle çalışmanın verimliliğini artırır. Şiir üzerinde çalışma sürecinde oyuncunun içsel yaşantıları ile dışsal ifadenin uyum içinde olması sağlanmalıdır; çünkü yalnızca teknik mükemmellik, duygusal inandırıcılık olmadan sanatsal bir sonuç vermez. Bu bağlamda sahne konuşması metodolojisi, oyuncunun psikolojik hazırlığıyla doğrudan ilişkili olup hayal gücünün, duygusal belleğin ve yaratıcı düşüncenin geliştirilmesini de kapsar. Sonuç olarak, şiirsel metinlerle çalışmada sahne konuşması metodolojisi, oyuncunun konuşma kültürünü geliştirmeye, sanatsal ifadeyi zenginleştirmeye ve sahnesel etkiyi artırmaya hizmet eder.

Bu metodolojinin bilimsel temellere dayalı olarak öğretilmesi, tiyatro ve sanat eğitimi sisteminde yüksek nitelikli yaratıcı bireylerin yetiştirilmesinde büyük önem taşır. Şiirsel

metinlerle çalışmada sahne konuşması metodolojisinin analiz edilmesi sürecinde, bu alanın kuramsal temelleri ile uygulamaya yönelik sonuçlarının birbiriyle sıkı bir bütünlük içinde ortaya çıktığı görülmektedir. Öncelikle, şiirsel konuşmanın kendine özgü doğası, sahne konuşmasında basit bir etkili okumanın ötesinde daha derin bir yaklaşımı zorunlu kılar.

Şiirde sözcük yalnızca anlam taşıyıcısı değil, aynı zamanda ritmik ve duygusal bir yük barındıran sanatsal bir birim olarak karşımıza çıkar. Bu nedenle sahne konuşması metodolojisinde şiirsel metnin incelenmesi süreci, anlamsal, ritmik ve tonlamaya dayalı katmanların bir bütün olarak ele alınmasına dayanır. Uygulamalı gözlemler göstermektedir ki, şiirsel metin yeterince analiz edilmeden sahnede ifade edildiğinde bu durum çoğu zaman yapay bir deklamasyona yol açmakta, bu da seyirciyle duygusal bağ kurulmasını engellemektedir. Metodik çözümleme açısından bakıldığında, şiirsel konuşmada ritim ile nefesin uyumu temel ölçütlerden biri olarak kabul edilir. Ritmin içsel yasalarını kavrayan oyuncu, nefesi mekanik biçimde değil, içeriğe bağlı olarak kontrol eder; bu durum konuşmanın doğallığını sağlar. Ayrıca tonlamanın içeriğe uygun biçimde değişmesi, karakterin ruhsal durumunun açığa çıkarılmasında önemli bir çözümleyici unsur olarak işlev görür. Yapılan gözlemler, vurgu ve duraklamaların yanlış kullanılmasının şiirsel metnin sanatsal değerini düşürdüğünü, doğru kullanımının ise metnin içsel dramatik etkisini güçlendirdiğini göstermektedir. Sahne konuşması metodolojisinin çözümleyici yönleri, oyuncunun psikolojik durumu ile de yakından ilişkilidir; şiir üzerinde çalışma sürecinde içsel yaşantı ile dışsal ifade arasındaki denge belirleyici bir önem taşır. Yalnızca teknik açıdan kusursuz bir konuşma değil, aynı zamanda duygusal temele dayanan bir ifade sahnesel inandırıcılığı sağlar. Bu açıdan bakıldığında, şiirsel metinlerle çalışma metodolojisinin analizi, sahne konuşmasının öğretim sürecinde bütüncül bir yaklaşımın gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu analitik yaklaşım sonucunda şiirsel konuşma, oyuncu yaratıcılığında yalnızca estetik bir araç olarak değil, aynı zamanda karakter yaratımının önemli bir psikolojik ve sanatsal mekanizması olarak kendini göstermektedir. Sahne konuşması, oyuncu yaratıcılığının temel bileşenlerinden biri olup seyirciyle doğrudan sanatsal-estetik bir bağ kurmada başlıca araç olarak değerlendirilir. Özellikle şiirsel metinlerle çalışma süreci, sahne konuşmasında yüksek düzeyde ustalık, kuramsal bilgi ve

uygulamaya dayalı beceriler gerektirir; çünkü şiir dili, düz yazıdan farklı olarak ritim, ölçü, uyak, ahenk ve imgesellik gibi karmaşık unsurları bünyesinde barındırır. Bu nedenle sahne konuşması dersinde şiirsel metinlerle çalışma metodolojisi ayrı bir bilimsel ve pedagojik önem taşır. Şiirsel metin üzerinde çalışma, öncelikle onun anlam ve özünün derinlemesine kavranmasıyla başlar. Oyuncu, şiirin düşünsel yönünü, yazarın tutumunu, lirizm düzeyini ve imgeler sistemini analiz etmeden onu sahnede tam anlamıyla yorumlayamaz.² Bu süreçte metnin içsel müziği, ritmik yapısı ve duygusal gücü temel odak noktası olmalıdır. Sahne konuşması metodolojisinde şiirsel metni inceleme sürecinde önce mantıksal çözümleme, ardından duygusal ve seslendirmeye yönelik işleme aşamaları büyük önem taşır. Şiirin etkili biçimde okunmasında nefes tekniği özel bir yer tutar; çünkü yanlış nefes kullanımı ritmin bozulmasına ve ahengin yapaylaşmasına yol açar. Doğru diyafram nefesi ise oyuncunun uzun dizeleri rahatça söylemesine, duraklamaları mantıklı biçimde yerleştirmesine ve konuşmayı akıcı bir şekilde sürdürmesine imkân tanır. Ses üzerinde çalışmada tını, güç ve esneklik büyük önem taşır; şiirsel metnin içeriğine uygun ses renginin bulunması sahnedeki etki gücünü artırır. Tonlama ise şiirsel konuşmanın can damarıdır; çünkü karakterin içsel yaşantıları, ruhsal durumu ve yazarın düşüncesi seyirciye doğrudan tonlama aracılığıyla aktarılır. Sahne konuşması metodolojisinde vurgu ve duraklamaların bilinçli kullanımı, şiirsel metni yapay deklamasyondan korur. Her bir sözcük ve dizenin mantıksal merkezinin belirlenmesi, oyuncunun şiiri doğal ve inandırıcı bir biçimde yorumlamasına olanak sağlar. Metodik yaklaşımda egzersizler sistemi önemli bir yer tutar; ritmik çalışmalar, sesi açmaya yönelik alıştırma, artikülasyonun geliştirilmesi ve duygusal imgelemi etkinleştirmeye yönelik görevler, şiirsel metinlerle çalışmanın verimliliğini artırır. Şiir üzerinde çalışma sürecinde oyuncunun içsel yaşantıları ile dışsal ifadenin uyum içinde olması gereklidir; çünkü yalnızca teknik mükemmellik, duygusal inandırıcılık olmadan sanatsal bir sonuç doğurmaz. Bu açıdan sahne konuşması metodolojisi, oyuncunun psikolojik hazırlığıyla doğrudan bağlantılı olup hayal gücünün, duygusal belleğin ve yaratıcı düşüncenin geliştirilmesini de kapsar. Sonuç olarak, şiirsel

2. ² Stanislavski K.S. Oyuncunun kendisi üzerinde çalışması. Taşkent, Yangi Asr Avlodi, 2015.

metinlerle çalışmada sahne konuşması metodolojisi, oyuncunun konuşma kültürünü geliştirmeye, sanatsal ifadeyi zenginleştirmeye ve sahnesel etkiyi artırmaya hizmet eder.

Bu metodolojinin bilimsel temellere dayalı olarak öğretilmesi, tiyatro ve sanat eğitimi sisteminde yüksek nitelikli yaratıcı bireylerin yetiştirilmesinde büyük önem taşır. Şiirsel metinlerle çalışmada sahne konuşması metodolojisinin analiz edilmesi sürecinde, bu alanın kuramsal temelleri ile uygulamaya dönük sonuçlarının birbiriyle sıkı bir bütünlük içinde ortaya çıktığı görülmektedir. Öncelikle, şiirsel konuşmanın kendine özgü doğası, sahne konuşmasında basit bir etkili okumanın ötesinde daha derin bir yaklaşımı gerekli kılar. Şiirde sözcük yalnızca anlam taşıyıcısı değil, aynı zamanda ritmik ve duygusal bir yük barındıran sanatsal bir birim olarak ortaya çıkar. Bu nedenle sahne konuşması metodolojisinde şiirsel metnin çözümlenmesi süreci, anlamsal, ritmik ve tonlamaya dayalı katmanların bir bütün olarak ele alınmasına dayanır. Uygulamalı gözlemler, şiirsel metnin yeterli düzeyde analiz edilmeden sahnede ifade edilmesinin çoğu zaman yapay bir deklamasyona yol açtığını, bunun da seyirciyle duygusal bağ kurulmasını engellediğini göstermektedir. Metodik çözümleme açısından bakıldığında, şiirsel konuşmada ritim ile nefesin uyumu temel ölçütlerden biri olarak kabul edilir. Ritmin içsel yasalarını kavrayan oyuncu, nefesi mekanik biçimde değil, içeriğe bağlı olarak yönetir; bu da konuşmanın doğallığını sağlar. Ayrıca tonlamanın içeriğe uygun biçimde değişmesi, karakterin ruhsal durumunun açığa çıkarılmasında önemli bir çözümleyici unsur olarak işlev görür.

Deneyimler göstermektedir ki, vurgu ve duraklamaların yanlış kullanımı şiirsel metnin sanatsal değerini düşürürken, doğru kullanımı aksine metnin içsel dramatik yapısını güçlendirir. Sahne konuşması metodolojisinin analitik yönleri, oyuncunun psikolojik durumu ile de yakından ilişkilidir; şiir üzerinde çalışma sürecinde içsel yaşantı ile dışsal ifade arasındaki denge belirleyici bir önem taşır. Yalnızca teknik açıdan kusursuz bir konuşma değil, aynı zamanda duygusal temele dayalı bir ifade sahnesel inandırıcılığı sağlar. Bu bakımdan, şiirsel metinlerle çalışma metodolojisinin analizi, sahne konuşmasının öğretim sürecinde bütüncül bir yaklaşımın gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu analitik yaklaşım sonucunda şiirsel konuşma, oyuncu yaratıcılığında yalnızca estetik

bir araç değil, aynı zamanda karakter yaratımının önemli bir psikolojik ve sanatsal mekanizması olarak ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak vurgulamak gerekir ki, şiirsel metinlerle çalışmada sahne konuşması metodolojisi, oyuncunun konuşma kültürünün oluşturulması ve geliştirilmesinde önemli bir bilimsel ve uygulamalı değere sahiptir. Yapılan analizler, şiirsel konuşma üzerinde çalışma sürecinin yalnızca teknik alıştırmalarla sınırlı kalmayıp, derinlemesine anlamsal, ritmik ve psikolojik çözümlemeyi de gerektirdiğini göstermektedir. Sahne konuşmasında nefes, ses, tonlama, vurgu ve duraklamaların uyumu, şiirsel metnin sanatsal etki gücünü belirleyen temel unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır. Metodik yaklaşımın doğru biçimde seçilmesi, oyuncunun içsel yaşantılarını seyirciye doğal ve inandırıcı bir şekilde aktarabilmesine imkân tanır. Ayrıca şiirsel metinlerle çalışma, sahne konuşmasının öğretim sürecinde öğrencilerin estetik beğenisinin, sanatsal düşünme yetisinin ve yaratıcı potansiyelinin geliştirilmesine hizmet eder. Bu nedenle sahne konuşması dersinde şiirsel metinlerle çalışma metodolojisinin bilimsel temellere dayalı olarak geliştirilmesi, tiyatro ve sanat eğitimi sistemi karşısında duran güncel ve önemli görevlerden biri olarak değerlendirilmektedir.

Kullanılan Kaynaklar

1. Karimov İ.A. Yüksek maneviyat – yenilmez güç. Taşkent, Ma'naviyat, 2008.
2. Özbekistan Cumhuriyeti Anayasası. Taşkent, Özbekistan, 2023.
3. Kadirov T. Sahne konuşmasının temelleri. Taşkent, San'at, 2016.
4. Rahmonov S. Oyunculuk sanatı ve sahne konuşması. Taşkent, G'afur G'ulom Yayınları, 2018.
5. Stanislavski K.S. Oyuncunun kendisi üzerinde çalışması. Taşkent, Yangi Asr Avlodi, 2015.
6. Nemiroviç-Dançenko V.İ. Tiyatro ve sahne kültürü. Taşkent, San'at, 2014.

7. Saidahmedov N. Pedagogik texnologiler ve sahne sanati. Taşkent, O‘qituvchi, 2019.
8. Yo‘ldoşev B. Konuşma kültürü ve sanatsal okumanın temelleri. Taşkent, Fan, 2020.